

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Тони Шекерджиева-Новак,
преподавател в АМТИИ „проф. Асен Диамандиев” в Пловдив,
професионално направление 8.3 Музикално и танцово изкуство,

за дисертационния труд на **Вита Гухели**,
докторант в департамент „Музика“ на НБУ – София, на тема:

**“Символизмът в соловите песни от албански
композитори от втората половина на XX век“**

за присъждане на научна и образователна степен „доктор“,
област на висше образование 8. Изкуства,
професионално направление 8.3. „Музикално и танцово изкуство“

Кратко биографично представяне на докторанта:

Вита Гухели получава магистърска степен в Художествената академия в Прищина, със званието Магистър по музикално изпълнителско изкуство. По настоящем преподава пеене в музикалното училище „Amadeus“. През 2007 в конкурса за Ден на Европа печели първа награда, в рамките на годишните награди за дейност.

Удостоена е с наградата „Творчество на годината“ за литературна дейност през 2012 г. През 2013 получава награда за музикалната си дейност. Като част от ESMA (Европейска лятна музикална академия) през юни 2014 г. изпълнява ролята на Бастиена от зингшпила на Моцарт „Бастиен и Бастиена“ под диригентството на Дезар Сюлеймани. 2016 е годината, в която Вита Гухели осъществява концерт във Виена, Австрия, в който представя и арии от опери на албански композитори. Интересна е изявата и в саундтракът от поредицата „Сезон на любовта“ и документалния филм „Атлантически батальон“.

Вита Гухели реализира активна концертна дейност в рамките на летните академии в Тирана и Прищина, има изяви с камерна музика на сцените в Скопие, Тирана и Прищина. През октомври 2019 представя Косово на фестивала IKV в град Генк, град в североизточна Белгия, където

е солист на премиерното произведение "Amor Io fallo" на композитора Ян Ван Дер Роост.

Научни публикации свързани с темата на докторската дисертация – 4 на брой:

1. Първата статия към нейната докторска дисертация е публикувана в списание SSRN с фактор на въздействие от глобалната платформа Elsevier https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3585411 „Появата на символизма в музиката като движение на естествено стилистично развитие, или като реакция на комунистическия режим в периода 1944 – 1991“
2. Втората ѝ публикация е поместена в Международно научно списание "Монте" <http://www.journalmonte.com/volume-1-no-1-2020-april> „Отличителните черти на символиката в соловите песни на албански и други европейски и световни композитори“
3. Международното научно списание "Olcinium" помества третата ѝ публикация във Vol 1. Nr 1 април 2020 https://www.researchgate.net/profile/Hasan-Rustemi/publication/342715733_olcinium_20203/links/5f032250299bf1881603b5d6/olcinium-20203.pdf „Tiparet dalluese të simbolizmit në muzikën botërore dhe shqiptare gjatë gjysmës së dytë të shekullit XX“, „Отличителни черти на символизма в световната и албанската музика през втората половина на XX век“ (превод мой, Т.Ш.-Н.)
4. Четвърта публикация е поместена в Международно списание за авангардни и иновативни изследвания <http://iaraedu.com/about-journal/ijair-volume-7-issue-3-iii-july-september-2020.php> „Възможно ли е символиката да бъде идентифицирана като музикална мисъл?“

Съдържание на дисертационния труд

Дисертационният труд на докторант Вита Гухели на тема: „Символизмът в соловите песни от албанските композитори от втората половина на XX век“ си поставя за цел да анализира символиката и някои естетически елементи в художествено-песенния жанр в албанската музика, създадена по времето на „...цензурата на тоталитарната комунистическа идеология“ (автореферат). Авторката определя символизма като твърде бегло застъпено направление в албанската музика, за което няма публикации и изследвания, разясняващи символиката в музикалното

изкуство въобще, „а още по-малко в жанра на соловите песни“ (пак там). Като изпълнител на творби от албански композитори в този жанр, Гухели си поставя за задача да изясни причината за появата на това направление в професионалната музика от втората половина на 20 век, период в който страната е под влиянието не само на руската идеология, но и на френската история и литература – част от училищната програма в Албания. Този факт вероятно дава път на символизма в албанското изкуство и е проблем, изследван в основния текст на дисертацията.

Дисертацията се състои от 221 страници и съдържа 8 глави, 13 подглави, резюме, въведение и библиография:

1. Произход
  - 1.1 Историческо описание на символизма
  - 1.2 Символизъм в художествената музика
  - 1.3 Символизъм в соловите песни
2. Стилистични отклонения
Символизъм и символика
  - 2.1 Символизъм vs реализъм
  - 2.2 Символизъм vs експресионизъм
3. Връзката текст-музика в символизма
4. Сравнителна методология
  - 4.1 Символизмът в художествените песни в световната музикална литература и в албанската музика от втората половина на XX век
  - 4.2 Отличителни черти на символизма в соловите песни на албански и косовски композитори
5. Аналитична методология
6. Методология на научното изследване
  - 6.1 Кои стилистични направления влияят върху появата на символичния дух през 1944-1991?
  - 6.2 Какво е влиянието на геополитическите обстоятелства върху творчеството на албанските композитори от втората половина на XX век?
  - 6.3 Навлиза ли символизмът в албанската музика като резултат от естественото ѝ стилистично развитие или като реакция срещу комунистическия режим от периода 1944-1991?
  - 6.4 Влияе ли руската национална школа върху професионалното и стилистично формиране на албанските композитори от втората половина на XX век?
  - 6.5 Може ли да се дефинира символизма като музикална мисъл?

6.6 Продължава ли развитието на символистичния дух и след ерата на комунизма?

7. Изводи

8. Приноси

Библиография

В глава „Произход“, която коментирах вече, е изследвано направлението и характерното за него. Историческото описание включва представителите на символизма във френската литература, като Пол Верлен и Стефан Маларме, формулиращи проекциите на символистите, чрез нов поетичен език, който отразява *„абсолютната реалност, освободена от променливостта и мрака на ежедневието“*. Виктор Кузен, който защитава тезата на „ларпурлартизма“ *„Изкуство заради изкуството“* (l'art pour l'art), застъпена от символистите, парнасистите и импресионистите, е цитиран със своята теоретична концепция. Неговите идеи са: 1. „Нито изкуството, нито политиката, нито религията могат да повлияят на изкуството“ 2. „Да се разбира изкуството е цел на самото изкуство, което произтича от собствените си закони“ 3. „Изкуството трябва да се разбира само чрез идеята за красота“ (Xhelal Zejneli, „Periudhat dhe drejtimet në letërsi“, Çabej, Tetovë, 2006, с. 110). Тук бих искала да изкажа особеното си мнение относно въвеждане на термини в езика ни, който и бездруго е твърде натоварен с такива. Става дума за „ларпурлартизма“, или „Изкуство заради изкуството“.

Вита Гухели очертава символизма в художествената музика и соловите песни чрез цитати и примери от различни музикални източници и теоретици. Направен е опит да се покажат стилистичните разминавания, както и символизма и символиката със своите особености. В тази посока са и означените връзки символика срещу реализъм, символика срещу експресионизъм, отношението текст и музика.

Гухели подчертава, че формализмът на XX век се възприема като музикална посока, която се отразява чрез абсолютната свобода на творението, а симбиозата на *„символистичния дух между литературата и музиката ни води до жанра „солова песен“, в която тези две области на изкуството са преплетени в една форма“*. Според нея правилното разчитане се постига *„чрез дешифриране на произведението и подреждане на съставните му части от началото до координатите на хронологично въртене“* (автореферат). В направените изводи дисертантката счита, че

идентифицирането на символизма в соловите песни е постигнато, албанските композитори, включени в изследването, „свързват творческия елемент на своята индивидуалност, оцветен с оригиналността на мелодичните и ритмичните характеристики на своя произход“, а „естественят стилистичен подход на символизма е постигнат чрез други стилистични направления, които предшестват символистичния дух“ (пак там).

Няма да се спирам върху използваните двусмислени и противоречиви термини. Аз самата често съм била поставена в ситуации, твърде трудни за разрешаване, предвид превода на публикации на мои чуждестранни докторанти. Знам колко много време и допълнителен труд се изисква при вникване в същността на авторския замисъл, желанието да запазиш стила му и в същото време да бъдеш точен и разбран от читателите. Няма да коментирам неудачите в този автореферат, защото ни е предоставена и дисертация на английски език.

Трудът е представен за защита в Нов български университет. В тази връзка считам, че дори кратка информация относно появата на символизма, като проява на модернизма в България в началото на 20 век (поетите Яворов, Дебелянов, Лилиев, Ясенов и композиторите Т. Попов, Л. Пипков, И. Спасов и др.) би било от полза за цялостната визия на доктората.

Библиографията на дисертацията съдържа източници на английски и албански език. Считаю че докторантката познава състоянието на изследваната проблематика, използваната в примерите и цитатите литература, както и всички посочени референтни източници. Приемам изведените от нея приноси на труда.

В подкрепа на казаното дотук давам следното заключение:

Докторантката отговаря на националните наукометрични *изисквания* за придобиване на образователната и научна степен „доктор“. Дисертационният труд притежава научни и приложни качества. Съгласна съм с изведените приноси и считам за достатъчни посочените публикации. Всичко това ми дава основание да предложа на уважаемото научното жури да присъди образователната и научна степен „**доктор**“ по професионално направление 8.3 Музикално и танцово изкуство на докторант **Вита Гухели**.

20.10.2021

проф. д-р Тони Шекерджиева-Новак